

11.4. A KÖZFoglalkoztatásban Dolgozó Nők Főbb Jellemzői

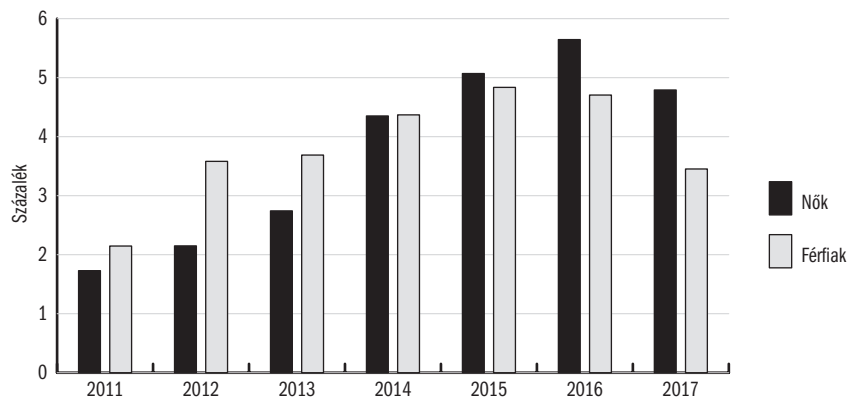
BUSCH IRÉN & LAKATOS JUDIT

A 2008-ban kezdődött pénzügyi és gazdasági válság következtében kialakult foglalkoztatási helyzetre adott válaszként jelent meg a közfoglalkoztatás, amely 2011-től új formában indult, speciális programokkal, többek között Start-mintaprogramokkal, országos-, és hosszabb idejű közfoglalkoztatási programokkal.

Közdeti célja az inaktívak és hosszabb ideje munka nélkül lévők aktiválása, valamint a válság során munkahelyüket elvesztők számára ideiglenes munkalehetőség biztosítása volt. A közfoglalkoztatás jelentős szerepet játszik az önkormányzatok tevékenységében, különösen ott, ahol szűkös a piaci alapú munkaerő-kereslet. A gazdasági helyzet változásával, javulásával a közfoglalkoztatás folyamatos változáson megy keresztül, az ebben a formában dolgozók létszáma jelentősen lecsökkent, jelenlegi legfontosabb célja, hogy átmenetet biztosítson a nyílt munkaerőpiac való kilépéshez közfoglalkoztatásban dolgozó munkavállalók számára.

A női közfoglalkoztatottak jellemzőiről a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat ügymenetét támogató integrált rendszer (BM-IR) adataiból, illetve a KSH Munkaerő-felméréséből (MEF) nyerhetünk információt. A női közfoglalkoztatottak létszáma 2016-ban érte el a tetőpontját – ekkor meghaladta a 112 ezer főt –, létszámuk azóta folyamatosan apad (11.4.1. ábra). 2012-ben az összes közfoglalkoztatott alig több, mint egyharmadát képviselték a nők, 2016-ban létszámuk már meghaladta a férfiakét, és azóta is több a női közfoglalkoztatott, mint a férfi.

11.4.1. ábra: A BM-IR szerinti közfoglalkoztatottak aránya a MEF szerinti női foglalkoztatottak között (százalék)

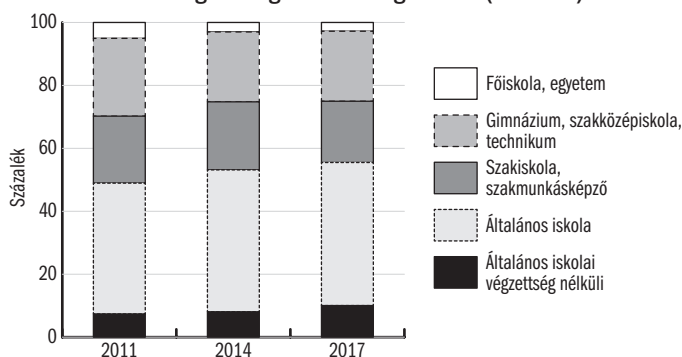

Forrás: Saját szerkesztés a BM-IR és a MEF alapján.

A foglalkoztatásban betöltött súlya a női közfoglalkoztatásnak 2013-ig elmaradt a férfiak foglalkoztatásában megfigyelhető arányától, 2014-ben meggyezett mindkét nem részesedése, egyaránt 4,4 százalékos volt. Elmondható, hogy 2015-től a női foglalkoztatásban jelentősebb szerepe volt a közfoglalkoztatásnak, mint a férfiakéban. A női közfoglalkoztatottak aránya a női foglalkoztatásban 2016-ban volt legmagasabb, 5,6 százalékos, azóta ez az érték 5 százalék alá esett.

Az, hogy a közfoglalkoztatás valóban a leghátrányosabb jellemzőkkel rendelkezőket foglalkoztatja, jól mutatja az iskolai végzettség szerinti összetétel változását az évek során a nők körében. 2011 óta az általános iskolai végzettség nélküliek és a 8 általánossal rendelkezők aránya egyre jelentősebb, míg a szakképzéssel rendelkező középiskolai végzettségűek és a diplomások súlya csökkenő trendet mutat. A fiatalabb, valamint az iskolázottabb nők számára egyre kevésbé jelent alternatívát a közfoglalkoztatás, míg az iskolázatlan, idősebb és hátrányos településen élő munkavállalók számára egyfajta védőhálót nyújt ez a speciális foglalkoztatási forma.

11.4.2. ábra: A közfoglalkoztatásban résztvevő nők iskolai végzettség szerinti megoszlása (százalék)

Forrás: Saját szerkesztés a BM-IR és a Nemzeti Infokommunikációs Szolgáltató Zrt. (NISZ) adattárház alapján.

A közfoglalkoztatottak, így a női közfoglalkoztatottak létszámának csökkenése mellett szólnunk kell azokról, akik a kedvező munkaerőpiaci feltételek, az egyes ágazatokban jelentkező munkaerőhiány mellett sem tudnak kilépni, kikerülni a közfoglalkoztatásból. Ezt az úgynevezett beragadási indikátorral mérjük, ami azt mutatja meg, hogy egy adott időszakban a közfoglalkoztatásba belépők a belépésük előtti három évben összesen hány hónapot töltöttek közfoglalkoztatásban. Ha ez a belépést megelőző három évben a 12 hónapot meghaladja, akkor azt a személyt a közfoglalkoztatásba beragadónak nevezzük. A 2017-ben közfoglalkoztatásban részt vevő nők 59,1 százaléka, míg a férfiak 69,7 százaléka nevezhető beragadónak, azaz a nőkre kevésbé jellemző a tartós közfoglalkoztatás. Az 50 feletti nőknél gyakoribb, 72 szá-

zálékuk volt ilyen személy (az 50 feletti férfiak 77,4 százalék). A 25 év alatti közfoglalkoztatott nők 24,0 százaléka, a legjobb munkavállalási korú 25–50 évesek 57,9 százaléka ragadt be a közfoglalkoztatásba 2017-ben. A 25 év alatti nők 23,7 százaléka, az 50 év feletti nők 12,3 százaléka dolgozott az elsődleges munkaerőpiacon a közfoglalkoztatásból való kikerülésüket követő félév elteltével. Ugyanez a „kilépési ráta” a 8 általánossal sem rendelkező nőknél 4,8 százalékos volt, míg a diplomásoknál 44,5 százalékot ért el.

A KSH munkaerő-felmérésében a magukat közfoglalkoztatottként megjelölők létszáma¹ 2017. harmadik negyedévében² 190,9 ezer főnek felelt meg, ami 8 százalékkal volt több, mint a közfoglalkoztatottak adminisztratív nyilvánartásából származó ugyanezen időszak átlagos állományi létszám, de nagyjából megfelelt a havi érintett létszámokból számított átlagnak.

A 190,9 ezer közfoglalkoztatottból 104,5 ezer volt a nő. A közfoglalkoztatottként dolgozó nők több mint fele olyan háztartásban élt, ahol vagy ő volt az egyetlen (alacsony keresetű) foglalkoztatott, vagy ha volt is másik foglalkoztatott a háztartásban, az is közfoglalkoztatottként dolgozott. Ebből egyenesen következik, hogy a közfoglalkoztatott nők háztartásainak többségében az egy főre jutó jövedelem csak a legalsó jövedelmi tizedekbe való bekerüléshez elegendő. Az elsődleges munkaerőpiacon dolgozó háztartástagok aránya az összes közfoglalkoztatás keretében dolgozó nő több mint felét adó 30–49 éves korosztály esetében volt a legmagasabb, de itt is éppen csak meghaladta az 50 százalékot. A közfoglalkoztatott férfiak háztartásának munkaerőpiaci jellemzői még ennél is kedvezőtlenebbek, háztartásaik kevesebb mint harmadában volt „normál” foglalkoztatott is, és ami ettől nem teljesen független, a nőkre jellemzőnél valamivel nagyobb arányban éltek olyan háztartásban, ahol az aki dolgozott, az is a közfoglalkoztatás keretei között tette azt.

A vizsgált időszakban közfoglalkoztatottként dolgozó nők háztartásainak 45 százalékában neveltek 15 évesnél fiatalabb gyermeket, 13 százalékukban legalább hármat. A közfoglalkoztatás kétségtelen előnye a gyermeket nevelő nők számára, hogy jellemzően lakóhelyükön biztosítja foglalkoztatásukat, ezért a gyermekek ellátása mellett inkább vállalható, mint egy esetlegesen jobb keresetet nyújtó, de napi utazást feltételező piaci alapú munka.

A közfoglalkoztatás keretében dolgozó nők 15 százaléka mondta magát romának. A nem roma közfoglalkoztatott nők háztartásainak 30 százalékában a romák háztartásainak 38 százalékában ők minősültek az egyetlen keresőnek.

1 A teljeskörűsítés eredményeként.

2 A félévvel rotációspanel-jellege miatt korlátozódott az elemzés egy, a közfoglalkoztatás tekintetében tipikusnak tekinthető, negyedévre.